

RECENZE A REFERÁTY

Prispevky k psihologii 1, Ljubljana 1960, stran 234. Slovinská sekce Sdružení psychologů FLRJ začala vydávat „Prispevky k psihologii“. Prvé číslo vyšlo v r. 1960 na počest osmdesátých narozenin profesora M. Rostohara, který se po odchodu z Brna vrátil do své vlasti a začal v r. 1949 přednášet psychologii na filosofické fakultě v Lublani. Z jeho iniciativy byla v roce 1950 zřízena katedra psychologie a v r. 1952 Psychologický ústav na filosofické fakultě v Lublani. Jako první ředitel tohoto ústavu využil Rostohar k jeho budování svých mnoholetých zkušeností z vedení experimentálního psychologického ústavu na filosofické fakultě v Brně. Osmdesátin se Rostohar dožil v tvůrčí práci. O jeho životě a tvůrčím díle napsal ve sborníku úvodní studii kolektiv Psychologického ústavu v Lublani, v níž zhodnotil celoživotní dílo profesora Rostohara, který významně přispěl k rozvoji psychologické vědy u nás i v Jugoslávii.

Ve sborníku je publikováno 17 studií z různých odvětví psychologie, z nichž většinu napsali mladí Rostoharovi žáci.

Článek Z. Neumana a A. Trstenjaka řeší problémy z obecné psychologie. Neuman se zabývá metodologickými problémy výzkumu sociálně emocionálních vztahů. V závěru svého článku hodnotí validitu interviewu, který označuje jen za doplňkovou metodu. **Obtížnější úkol** si vytkl Trstenjak, řešící ve studii „Od fyziologie k sociologii percepce“ otázku vzájemné závislosti prostoru, času a pohybu při vnímání filmových figur Müller-Lyerových, problém interakce mezi dobou percepce a emocionálními impulsy a osvětluje H. Wernerův paradox interakce — „jak může být v interakci vizuální faktor velikosti a osobnostní faktor potřeby?“

Spontánní reakce dětí předškolního věku při vyprávění pohádek popisují Z. Belová a P. Weissová. Fr. Kováč dokazuje, že vedle formy je důležitým faktorem v reprodukci geometrických figur u 4–6letých dětí barva.

Sociální participaci 4–7letých dětí v dobrovolné hře sledoval I. Toličič. Jeho rezultáty ukazují, že s věkem ubývá individuálních her.

Popisný charakter má pojednání R. Oberlinterové, týkající se zájmů studentů a studentek 8. třídy gymnasia o povolání. Tutéž otázku u studentů a studentek 4. třídy gymnasia studovala M. Hlebecová. Konstatovala podobnosti v zdůvodnění negativního postoje žactva k nežádáným povoláním.

M. Kramarová provedla výzkum, jak 15–17leté dívky hodnotí erotické city a vztahy osob hrajících v předvedeném jim filmu, a dokládá, že v adolescenci je láska v popředí pozornosti dívek. Pomocí ankety analyzovala motivy k uzavírání přátelství u 15–19letých dívek S. Cibejová. Z jejich výsledků vyplývá, že dívky v této periodě puberty a adolescence již dobře hodnotí pozitivní i negativní vlastnosti přítelkyní.

Drobnější příspěvky k psychologii osobnosti mládeže napsali do sborníku O. Petrovič, V. Skalar a S. Pogačniková s Toličičem. Petrovič na základě Tramerova knižního katalogu srovnával zájmy delikventní a nedelikventní 16–18leté mládeže. V. Skalar sledoval, jak se projevuje v testu TAT vliv družiny na utváření frustračních stereotypů, motivačních mechanismů a defenzivních mechanismů u delikventní mládeže. Podle N. Maiera dělí všechny trestní akty na akty zakládající se na bázi motivů a na bázi frustračních stereotypů. Psychologickou analýzu mentální kapacity dětí pomocných škol, provedenou na základě dlouhodobého pozorování, inteligenčních zkoušek a dobře vypracované anamnézy za spolupráce pediatra (někdy i psychiatra), psychologa a učitele defektologa provedli S. Pogačniková s Toličičem.

Hodnocením kvality žákovských výkonů učitelem a testy se zabývají ve sborníku N. Rot, Z. Bujas, J. Meško a L. Sebek.

Sborník končí studii P. Kogeje o práci industriálního psychologa v oboru organizace práce v podniku na výrobu nábytku. Autor k reorganizaci práce v podniku použil psychologické přípravy pracujících, provedl výběr vhodných osob, upravil pracoviště i barevně a esteticky rozdělil vhodné práci a odpočinek atd. Po této reorganizaci se mu v devíti měsících podařilo zvýšit v podniku produkci o 100 %.

Hodnota studií ve sborníku je různá. Předností všech studií je, že se autoři při řešení výtčených problémů opírají o původní materiál, získaný různými psychologickými metodami. Cenná je také kvalitativní a kvantitativní analýza získaných výsledků. Autoři použili k zpra-

cování dat v hojně míře statistických metod. Méně pozornosti věnovali zjišťování širších souvislostí u studovaných jevů. Také pokus o výklad (i hypotetický) jevů ve většině prací chybí.

Vydání sborníku svědčí o tom, že v Jugoslávii v současné době nastává větší rozvoj experimentální psychologie. Také o to se zasloužil profesor Rostohar.

Vilém Chmelář.

Józef Pieter, *Historia psychologii w zarysie*, Katowice 1958, stran 322. Cílem „Nástinu dějin psychologie“ je podle slov autorových poskytnout čtenáři, který není obeznamen s psychologií, uvedení do studia psychologie. Pieter chce studentu psychologie umožnit, aby na základě studia dějin psychologie rozlišil, co je v psychologii již vědeckým poznatkem a co je pouhý názor některého psychologa nebo některé psychologické školy, poněvadž i v Polsku se (jako jinde) mezi oběma světovými válkami tradovaly různé psychologické směry a vznikly mezi psychology spory, jež měly škodlivý vliv na rozvoj psychologie.

Při zpracování knihy, mající charakter orientačního úvodu do psychologie, položil Pieter důraz na objektivní vylišení faktů. Pieter chce ve své knize na základě nepochybných faktů dát odpověď na tyto otázky: Jak vznikla a rozvíjí se psychologie? Jak vznikla vědecká psychologie? Co platného zůstalo z filosofické psychologie? Co jsou psychologické směry? S jakými nesnázeami se setkáváme v psychologii a jaké jsou její možnosti?

Při zpracování „Historie“ opírá se zejména o práce psychologů, jejichž díla jsou považována za originální a kteří přispěli k rozvoji psychologické vědy. Látku zpracoval ve 14 kapitolách. Nejprve si klade otázku, co je to psychologie, a pak podává přehled činitelů, kteří vyvolali psychologii v život a kteří působí na její rozvoj. Podrobněji sleduje vývoj filosofické psychologie idealistické i materialistické a poukazuje na význam dialektického materialismu pro psychologii, na význam spisů B. Engelse, K. Marxe a V. I. Lenina pro pojetí psychiie.

V kapitole o počátcích vědecké psychologie načrtává obecnou charakteristiku rozvoje vědecké psychologie. V dalších kapitolách hodnotí přínos W. Wundta a jeho školy pro rozvoj psychologie, osvětluje vznik objektivní psychologie, obšírněji pojednává o velkém vlivu Pavlovovy nauky na psychologii, o přínosu medicíny do psychologie, o evolucionismu v psychologii, o teoriích obecné inteligence, o psychologických testech, o psychotechnice, o psychologii práce, o psychologii sociální, vývojové, pedagogické, o psychologii dítěte a o osobnosti. Cenná je kapitola o psychologii v Polsku. Pieter v ní zpracoval dějiny polské psychologie od předvědeckých začátků až do r. 1957. Konstatuje, že situace psychologie v Polsku je příznivá, ale že psychologie stojí před obtížným úkolem, jak splnit všechny požadavky, které na ni klade věda, zdravotní služba a průmysl. V soupisu literatury Pieter uvádí z našich publikací J. Stavělovu „Dějiny psychologie“ a V. Přihodův „Úvod do pedagogické psychologie“.

Pieterova kniha je první polskou publikací o dějinách psychologie. I když autor v ní některé otázky, týkající se medicínské psychologie, diferencíální psychologie aj. jen zhruba načrtl, je jeho kniha dobrým úvodem pro studující psychologie.

Vilém Chmelář.

Acad. M. Ralea și C. I. Botez, Istoria psihologiei. Editura Academiei Republicii Populare Romne. București 1958, 738 stran 18×24. Velmi přístupným, ale přísně vědeckým způsobem napsali „Dějiny psychologie“ rumunští vědci akademik Ralea a C. I. Botez. Sloh knihy je svěží, a proto se z ní příjemně studuje. Velmi čtené citáty jsou organicky začleněny do kontextu, rozbor zkoumaných děl je přehledný a setkáváme se tu s výstižnými charakteristikami badatelů v oboru psychologie. Je škoda, že autoři nepřipojili věcný rejstřík, který by byl ještě praktičtější než jmenný, který zde máme.

Knihy je rozdělena na dvě části, takřka na dvě polovice. V první jsou probírány spíše jednotlivé postavy; po jedné kapitole věnovali autoři Platonovi, Aristotelovi, Baconovi, Hobbesovi, Spinozovi a Lockeovi, jiné shrnuli do jedné kapitoly, např. Descartesa, Malebrancha a Pascala (X.) anebo Lomonosova a Radiševa (XVII.).

V kapitolách druhé části se klade důraz na různé směry v psychologii. Tak úvodní kapitola této části (XVIII.) má nadpis: „Rozvoj kapitalismu a vznik marxismu. Dialektický materialismus a psychologie.“ Právě jen dialektický materialismus, vysvětlující všechny jevy pomocí hmoty a pohybu a pokládající duševno za projev nejvyšše organizované hmoty, může být filosofickým základem vědecké psychologie anebo, jak autoři sami říkají, materialismu v psychologii. Proto také dávají poměrně málo místa idealistickým myslitelům. O filosofii zemi Východu se nezmiňují, protože o ní chystají zvláštní svazek. A tak v této druhé části je probírána pozitivismus, evolucionismus, asociální, experimentální, pathologická psychologie a psychoanalýza, dále behaviorismus a gestaltismus i současné tendence na Západě: hormismus,